

Голас Рацзімы

№ 2 (1417)

15 СТУДЗЕНЯ 1976 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 21-ШЫ

ЦАНА 2 КАП.

Заняткі дзіцячага танцавальнага калектыву Палаца культуры калгаса «Рассвет» Кіраўскага раёна. Фотарэпартаж, прысвечаны новаму палацу, змешчаны на 3-й стар.

ЖАЎНЕРЫ БКА ПІШУЦЬ
МЕМУАРЫ

«Змагарныя
рэмінісцэнцыі»

стар. 4—5

БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ
УМЕЛЬЦЫ ПРАДЭМАН-
СТРАВАЛІ У ВІЛЬНЮСЕ
СВАЁ ВЫСОКАЕ МАЙ-
СТЭРСТВА

«На паказ суседзям»

стар. 7

ВЁСКУ СЛАВЯЦЬ ГІСТО-
РЫКІ, ПІСЬМЕННІКІ, МЯС-
ЦОВЫЯ ЖЫХАРЫ

«На левым беразе
Прыпяці»

стар. 6—8

НА ПАРОЗЕ НОВАЙ ПЯЦІГОДКІ

Філіп КОХАНАЎ,
старшыня Дзяржплана БССР

ЗАКОНЧЫўСЯ 1975 год—завяршальны год дзев'ятай пяцігодкі, поўны вялікіх працоўных здзяйсненняў нашага народа. Нямала светлага і добрага прынёс ён савецкім людзям, і мы праводзілі яго ўдзячным словам.

Як і іншыя братнія рэспублікі, Савецкая Беларусь цяпер рыхтуецца дастойна сустрэць выдатную падзею ў жыцці камуністаў, усяго савецкага народа—XXV з'езд ленинскай партыі. Ідучы насустрач значнаму падзеям, мы аналізуем зробленае, нашу працу, звяртаем яе з курсам, вызна-

чаным XXIV з'ездам КПСС. Рабочы клас, калгаснае сялянства, інтэлігенцыя рэспублікі з пачуццём задавальнення адзначаюць, што наша эканоміка па сваіх асноўных паказчыках развілася ў дзев'ятай пяцігодцы высокімі тэмпамі, у поўнай адпаведнасці з Дырэктывамі XXIV з'езда КПСС, а па некаторых важных пазіцыях—і з істотным перавышэннем заданняў.

За 1971—1975 гады нацыя-

нальны даход Беларускай ССР павялічыўся, па папярэдніх даных, у 1,5 раза пры заданні на 47 працэнтаў, пры гэтым доля прамысловасці ў ім павысілася з 52,6 да 60,1 працэнта. Агульны аб'ём прамысловай вытворчасці вырас за пяцігодку на 64 працэнты, выпуск прадукцыі звыш заданняў пяцігадовага плана склаў прыкладна 3 мільярды рублёў. Датэрмінова выкананы абавязальнасці па выпуску тавараў на-

роднага спажывання, звыш заданняў, вызначаных Дырэктывамі, іх выпушчана больш чым на 1 мільярд рублёў.

У адпаведнасці з Дырэктывамі XXIV з'езда партыі ў рэспубліцы забяспечана далейшае ўдасканаленне структуры прамысловасці за кошт паскоранага развіцця галін, ад якіх у значнай ступені залежыць тэхнічны прагрэс у народнай гаспадарцы і павышэнне эфектыўнасці грамадскай вытвор-

часці. Пры агульным росце прамысловай вытворчасці за пяць гадоў у 1,64 раза аб'ём прадукцыі машынабудавання павялічыўся, прыкладна, у 1,8 раза, прыборабудавання і радыёэлектронікі—у 2,3 раза, хіміі і нафтахіміі—больш чым у 2 разы.

Важнейшым сродкам павышэння эфектыўнасці грамадскай вытворчасці з'яўляецца, як вядома, навукова-тэхнічны прагрэс. І зусім натуральна, што пытаннямі яго развіцця, шырокага выкарыстання яго вы-

«Працяг на 2—3-й стар.»

ЗАМЕСТ
АЛОУКА

Лепшыя ўзоры ЭВМ здольны выконваць тысячы аперацый у секунду. Стала звычайным выкарыстанне вылічальнай тэхнікі пры разліку зарплат, планаванні вытворчасці, у рашэнні задач, звязаных з працоўнай і ўкараненнем аўтаматызаваных сістэм кіравання. Цяпер намаганні вучоных накіраваны на аўтаматызацыю такой традыцыйнай сферы чалавечай дзейнасці, як праектаванне.

У нашай краіне паспяхова развіваюцца і знаходзяць шырокае выкарыстанне розныя сродкі аўтаматызацыі, якія забяспечваюць значнае павышэнне прадукцыйнасці працы на вытворчасці. Рабочыя атрымалі новыя аграгатныя станкі з лічбавым праграмным кіраваннем, аўтаматычныя лініі. Праца ж інжынераў-канструктараў і тэхнолагаў доўгія гады заставалася неаўтаматызаванай — аловак, кульман, арыфмометр.

У выніку з'явіліся супярэчнасці паміж дастаткова высокім узроўнем прадукцыйнасці працы ў сферы асноўнай вытворчасці і параўнальна нізкім узроўнем у сферы інжынернай падрыхтоўкі. Гэтай праблемай, уключаючы работы па вывучэнню творчай дзейнасці канструктара і стварэнню універсальных мадэлей і праграм яго дзейнасці, займаецца Інстытут тэхнічнай кібернетыкі АН БССР.

Калектыў інстытута паспяхова распрацоўвае праграмы праектавання, сродкі захоўвання і пошуку інфармацыі, праводзіць работы ў галіне творчага дыялогу: праекціроўшчыкі — ЭВМ.

Зазірнем на некалькі мінут у інстытут.

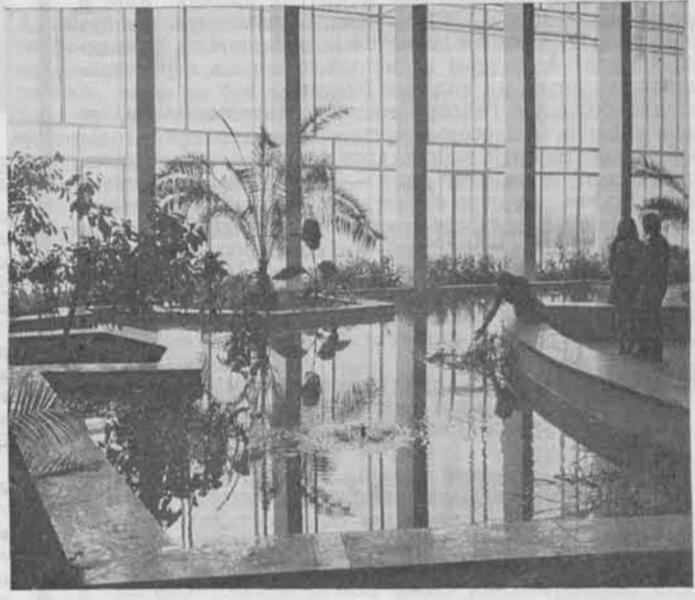
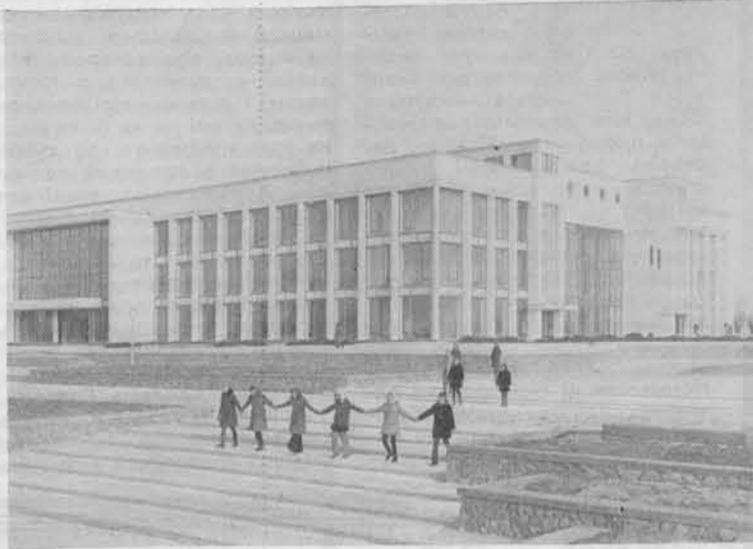
Доўгі калідор прыводзіць нас у залу машынага праектавання. Сёння за пультам апэратара — праекціроўшчыка працуе старшы інжынер Барыс Мятла. Уключыўшы апаратуру ўводу інфармацыі, ён датыкаецца датчыкам да некалькіх зыходных пунктаў. Цяпер «аўбучальная» электронна-вылічальная машына «абдумвае» найлепшы варыянт дэталі па зададзеных асноўных параметрах.

Вельмі хутка на экране з'яўляецца чарцёж пакуль яшчэ простага дэталі, створанай машынай. Канструктар разглядае яго, карэктруе і змяняе. Мінута — і на экране новы варыянт чарцяжа.

Пакуль гэты першы поспехі беларускіх кібернетыкаў. Якой жа будзе праца канструктараў у недалёкім будучым?

«Атрымаўшы заданне спраектаваць дэталю, канструктар пераводзіць усё яе характарыстыкі на мусе сімвалаў і ўводзіць іх у вылічальную машыну. З мноства рашэнняў ЭВМ выбірае аптымальнае. Па яе даных чарцёжна-графічны аўтамат вырабляе чарцяжы...»

Імяна такой уяўляюць працу канструктара супрацоўнікі Інстытута тэхнічнай кібернетыкі АН БССР.

Прыгожы Палац культуры вырас на цэнтральнай сядзібе калгаса «Рассвет» Кіраўскага раёна. У ім як бы ўвасобілася гордая мара былога старшыні калгаса Кірылы Арлоўскага, імя якога носіць цяпер гаспадарка. Ён заўсёды імкнуўся зрабіць жыццё сваіх аднавяскоўцаў цікавым і змястоўным, яшчэ вышэй узняць культуру на сяле. І вось цяпер, у но-

вым палацы кожны знойдзе сабе занятак па душы, зможа адпачыць. НА ЗДЫМКАХ: Палац культуры калгаса «Рассвет»; маляр М. БАБАРЫКА, плітачніца Г. ДАШКЕВІЧ і тынкоўшчыца Г. БЯЛЯУСКАЯ (злева направа) будавалі гэты палац. Яны ж — удзельніцы калгаснай мастацкай самадзейнасці; калгасны хор; зімні сад з басейнам.

ЦІКАВАСЦЬ ДА ДВУХБАКОВАГА АБМЕНУ

Міжнародны гандаль — гэта трактары «Беларусь» на палях Мінесоты і амерыканскае ліцейнае абсталяванне ў Набрэжных Чаўнах... Але ёсць у міжнароднага гандлю і «нябачныя» крыніцы — фрахт, турызм, гандаль ліцэнзіямі. Апошні становіцца ўсё больш важнай рысай савецка-амерыканскіх эканамічных адносін. Аб гэтым гаварылася на спецыяльным сімпозіуме па пытаннях аб-

мену тэхналогіяў паміж Захадам і Усходам, які прайшоў нядаўна ў Вашынгтоне. Амерыканскія вырабы па савецкіх ліцэнзіях складаюць значную частку адкрытай у Нью-Йорку экспазіцыі «Погляд на некаторыя магчымасці савецкага экспартнага гандлю».

Многія амерыканскія кампаніі заключылі з савецкімі арганізацыямі пагадненні аб абмене інфармацыяй аб тэх-

нічных і прамысловых працэсах.

Удзельнікі сімпозіума гаварылі аб штучных перашкодах, якія ўзводзяцца часам на шляху развіцця падобных кантактаў.

Прадстаўнікі амерыканскага дзелавога свету выказалі незадаволенасць стратамі, якія яны нясуць з-за абмежаванняў на гандаль з сацыялістычнымі краінамі.

Сімпозіум у Вашынгтоне пацвердзіў рост зацікаўленасці амерыканскага дзелавога свету да расшырэння гандлю з Савецкім Саюзам. У дэкларацыі, падрыхтаванай Саветам дырэктараў да штогадовага з'езда Нацыянальнага савета па знешняму гандлю, змяшчаецца заклік прыняць заканадаўчыя меры па адхіленню існуючых перашкод.

Г. ГЕРАСІМАЎ.

рэнне і паглыбленне канцэнтрацыі і спецыялізацыі сельскагаспадарчай вытворчасці, удасканаленне арганізацыі працы і кіравання, пашырэнне комплекснай механізацыі, хімізацыі і меліярацыі зямель, павышэнне культуры земляробства і жывёлагадоўлі, пастаяннае ўкараненне ў практыку дасягненняў навукі і перадавога вопыту. На гэтай аснове працоўнікі беларускай вёскі маюць магчымасць узяць новыя, больш высокія рубяжы.

Паспяхова ажыццяўляюцца планы сацыяльнага развіцця, значна павысіўся матэрыяльны і культурны ўзровень жыцця працоўных. За пяцігодку ажыццёўлены буйныя мерапрыемствы па павышэнні мінімальнага памеру заробатнай платы рабочых і служачых, павелічэнні службовых акладаў і ставак урачоў, настаўнікаў, выкладчыкаў ВНУ, якія не маюць вучонай ступені, павышэнні дадатковай аплаты за працу ў начны час, паліяпшэнні пенсійнага забяспячэння; павялічаны стыпендыі студэнтам вышэйшых навучальных устаноў, навучэнцам тэхнікумаў і тэхнічных вучылішчаў. У канцы 1975 года ўведзены новыя ўмовы аплаты працы работнікаў вытворчых галін, што забяспечыць павышэнне заробатнай платы больш чым двум

мільёнам рабочых і служачых рэспублікі.

Паляпшэнню дабрабыту народу служачы у нас грамадскія фонды спажывання, якія выкарыстоўваюцца на бясплатную адукацыю, медыцынскае абслугоўванне насельніцтва, выплату пенсій, утрыманне дзіцячых устаноў і г. д. На гэтыя мэты толькі ў мінулым годзе выдаткавана звыш 3 мільярдаў рублёў, амаль на мільярд рублёў больш, чым у 1970 годзе.

Многае зроблена для далейшага паліяпшэння жыллёвых умоў насельніцтва. За пяцігодку ў рэспубліцы пабудавана (за кошт усіх крыніц фінансавання) каля пяцісот тысяч кватэр, гэта ў 1,7 раза больш, чым за ўвесь даваенны перыяд. Інакш кажучы, створаны новы жылы фонд, прыкладна роўны жыллому фонду васьмі такіх буйных гарадоў, як Віцебск. Цяпер 85 працэнтаў усіх кватэр у гарадах і больш адной трэці ў вёсках газіфікаваны.

Зроблены новы крок у народнай асвеце, культуры, ахове здароўя — на іх развіццё за пяцігодку было асігнавана 612 мільёнаў рублёў капітальных укладанняў, на 122 мільёны рублёў больш, чым за ўсю папярэднюю пяцігодку, што дало магчымасць значна пашырыць сетку і ўмацаваць матэрыяль-

ную базу школ, асабліва ў вёсцы, дзіцячых дашкольных устаноў, вышэйшых навучальных устаноў і прафесійна-тэхнічных вучылішчаў, устаноў культуры і аховы здароўя.

Такім чынам, у выніку паспяховага выканання заданняў дзевяці пяцігодкі значна ўзрос і ўмацаваўся вытворча-тэхнічны патэнцыял рэспублікі, што стварае спрыяльныя ўмовы для далейшага хуткага развіцця эканомікі ў гады наступнай, дзесятай, пяцігодкі.

НА АСТУПНАЯ пяцігодка, як указваў на юбілейным пасяджэнні Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Малдавіі і Вярхоўнага Савета Малдаўскай ССР таварыш Л. І. Брэжнеў, павінна быць перш за ўсё пяцігодкай якасці, пяцігодкай высокай эфектыўнасці ў імя далейшага росту народнага дабрабыту. Таму ў першую чаргу неабходна забяспечыць рацыянальнае выкарыстанне вытворчых магутнасцей, скарачэнне тэрміну будаўніцтва і асваення новых, уведзеных у дзеянне, магутнасцей, павышэнне каэфіцыенту выкарыстання абсталявання. Аб важнасці гэтых мер сведчыць той факт, што павелічэнне фондааддачы, напрыклад, у прамысловасці рэспублікі толькі на адну капейку з рубля вытворчых фондаў дае дадаткова прадукцыі

больш чым на 100 мільёнаў рублёў.

Важнейшай задачай было і застаецца забяспячэнне ўстойліва высокіх тэмпаў росту прадукцыйнасці працы, павелічэнне долі прыросту прадукцыі за кошт гэтага.

Асаблівае значэнне набывае пытанне падрыхтоўкі комплексных мерапрыемстваў і паслядоўнай ліквідацыі ручной працы ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі і на ўсіх стадыях вытворчасці. Гэта важная народнагаспадарчая задача, вырашэнне якой забяспечыць высокі эканамічны эфект. Праблема мае і сацыяльны бок: стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізму, выхаванне камуністычных адносін да працы патрабуюць, каб праца была высокамеханізаванай, прывабнай, творчай. Выкананне задачы паслядоўнай ліквідацыі ручных работ і павышэння ўзроўню аўтаматызацыі вытворчасці павінна быць узгоднена з падрыхтоўкай і пераходам вытворчасці ад дыскрэтных тэхналагічных працэсаў да бесперапынных, г. зн. машынабудаванне ўсё ў большай ступені будзе пераходзіць ад вытворчасці адзінаковых відаў абсталявання і аўтаматычных ліній, што выкарыстоўваюцца на паасобных аперацыях або частцы тэхналагічных працэсаў, да

вытворчасці комплексаў, сістэм машын, якія прадугледжваюць механізацыю і аўтаматызацыю ўсяго вытворчага працэсу.

У Беларускай ССР ёсць спрыяльныя ўмовы, якія будучы садзейнічаць развіццю яе эканомікі ў дзесятай пяцігодцы ўстойліва высокімі тэмпамі. Гэта наяўнасць важных мінеральна-сыравінных рэсурсаў, у першую чаргу калійных і каменных соляў, нафты, нярудных матэрыялаў, багатай сыравіннай базы прамысловасці па перапрацоўцы сельскагаспадарчай сыравіны, водных рэсурсаў, забяспечанасць народнай гаспадаркі высокакваліфікаванымі кадрамі, выгаднае геаграфічнае становішча рэспублікі і транспартныя ўмовы, якія дазваляюць развіваць вытворчасць прадукцыі на экспарт. Вельмі важнай з'яўляецца магчымасць далейшага забяспячэння прыросту колькасці працоўнікоў у прамысловасці як за кошт прыросту працоўных рэсурсаў, так і за кошт вызвалення часткі людзей, занятых у сельскай гаспадарцы.

У працэсе работы над праектам дзесятага пяцігадовага плана ўвага планавых і гаспадарчых органаў засяроджвалася на вызначэнні максімальна магчымых і рэальных маштаў [Заканчэнне на 5-й стар.]

ГОЛОС РОДИНЫ

Как мы уже сообщали, в Москве недавно состоялась всесоюзная конференция, на которой было учреждено советское общество по культурным связям с соотечественниками за рубежом — «Родина».

Сегодня мы публикуем интервью председателя президиума совета Советского общества по культурным связям с соотечественниками за рубежом, президента Академии педагогических наук СССР В. СТОЛЕТОВА.

— По всему земному шару разбросаны миллионы выходцев из нашей страны. Тут и те, кто еще до революции уехал из России в поисках лучшей доли, их дети, внуки, правнуки. Тут и тысячи тех, кого фашисты во время войны угнали на работы в Германию. Хотя по разным причинам эти люди не смогли вернуться домой, многие из них остались преданными своей Отчизне.

Во многих странах мира существуют прогрессивные эмигрантские организации, которые помогают нашим зарубежным соотечественникам сохранить национальные традиции, крепить духовную связь с Родиной. Они регулярно отмечают памятные даты в истории СССР, организуют кружки художественной самодеятельности, которые, например, пользуются большой популярностью в США, Канаде, Бельгии, Голландии.

Эти клубы наших соотечественников за рубежом ведут большую общественную, культурно-просветительную работу, используя издаваемые ими газеты и журналы на русском, украинском, белорусском и других языках. Еще в 1917 году, например, в США начала выходить газета «Русский голос», которая издается и поныне. Она правдиво рассказывает выходцам из нашей страны о строительстве новой жизни на их далекой Родине.

Особенно большую работу наши соотечественники, их печатные издания и массовые организации провели в годы Великой Отечественной войны. Они всячески стремились помочь великому и святому делу — разгрому германского фашизма. Во многих странах ими создавались комитеты помощи Красной Армии, собирались деньги, теплые вещи, медикаменты. Мы хорошо знаем, что для многих из наших зарубежных соотечественников Великая Отечественная война, мужество, героизм советских людей послужили мощным толчком к их духовному возрождению.

Учредителями нашего общества стали многие советские общественные организации.

Советское общество по культурным связям с соотечественниками за рубежом и его печатные издания, газета «Голос Родины» и журнал «Отчизна», в своей работе прежде всего будут стремиться укрепить связи с прогрессивной частью выходцев из нашей страны, правдиво и ярко рассказывать им о достижениях советского народа в экономике, культуре, науке, в повышении благосостояния трудящихся.

Наше общество родилось в самой благоприятной атмосфере для развертывания своей деятельности. Сейчас в мире все более и более утверждаются принципы мирного сосуществования государств с различным социальным строем. Разрядка международной напряженности, в которую, как известно, огромный вклад внес Генеральный секретарь ЦК КПСС Л. Брежнев, удостоенный недавно высшей награды сторонников мира — «Золотой медали мира» имени Фредерика Жолио-Кюри, — способствует развитию самого широкого культурного обмена. Мы надеемся, что этому благородному делу поможет и деятельность нашего общества.

У ИМЯ МИРУ НА ЗЯМЛІ

У Мінску адбыўся сход рэспубліканскага камітэта абароны міру ў падтрымку закліку Сусветнага Савета Міру да грамадскасці ўсіх краін разгарнуць масавыя сумесныя дзеянні за спыненне гонкі ўзбраенняў, за раззбраенне.

Удзельнікі сходу аднадушна прынялі рэзалюцыю, у якой заклікалі аб поўнай салідарнасці з заклікам Сусветнага Савета Міру і заявай Савецкага камітэта абароны міру, аб рашучасці сумесна з міралюбівымі сіламі ўсіх краін дабівацца, каб працэс разрадкі міжнароднай напружанасці стаў незваротным.

Ваколіцы Ракава.

Фота У. СІЗА.

МОЖНА толькі паспачываць «беларускім ветэранам», перад якімі Кастуся Акула паставіў гэтую прыкрою ды й непасільную задачу. Нічога сабе жартачкі — паліца ці былога «жаўнера БКА», якія прывыклі «змагацца з праціўнікам фізічна», пасадаціць за мемуары! Адна справа, — трымаць у руках вінтоўку ці пятлю, а зусім іншая — ручку, хай сабе і суперсучасную амерыканскую, і ўспамінаць, супроць каго ты накіроўваў зброю. Скідка Акулы (хай сабе гэта будучы рэчы не мастацкія, а проста «сырэц, які дапаможа некалі гісторыкам ці пісьменнікам адтвараць адрэзак часу з гісторыі Беларусі»), не здымае цяжар з сэрца, як толькі падума-

бательён самааховы, Беларускі батальён СС, Беларускі батальён паліцыі і чыгуначны батальён». Ці пра тое, як беларуская паліцыя «пад кіраўніцтвам нямецкай шцупаліцыі» выконвала «цяжкі, але ганаровы абавязак» — змагалася з партызанамі і іншымі патрыётамі-антыфашыстамі ды як была высока ўзнагароджана «за супрацоўніцтва з нямецкай паліцыяй». А пра гэта ж некалі квяціста пісаў Уладзімір Казлоўскі ў «Новым шляху», з вокаладек якога то ўсміхалася глянцавітая фізіяномія Вільгельма Кубэ, то дзіка пазірала нялюдска перакочаная храпа беларускага паліца, то шчацінілася клоунскімі вусікамі пыса самога Адольфа Гітлера.

Калі для звычайнага амерыканца ці канадца, які ваяваў супроць гітлераўцаў, вайна бы-

не звінаваціць нас у «поўнай амаральнасці» і наўмысным «ганьбаванні беларускіх вайсковых дзеячоў, беларускіх вайсковых сілаў і вайскавай традыцыі». Дальбог, у нас гэтага і ў думках няма. Адзіная наша мэта — дапамагчы слабым на памяць «ветэранам» аднавіць сляды іх дзейнасці.

Рэдактару будучы мемуараў Кастуся Акула было б не вельмі выгадна, каб чытач убачыў «беларускага ветэрана» побач з «геройскім нямецкім жаўнерам». А яшчэ горш паставіць паліца ці «бэкасага» пад каманду «нямецкай шцупаліцы» ці іншых вайсковых улад акупантаў. Таму запляванаму французам змагару хацелася б скасаваць д'ябальскі саюз з фашыстамі яшчэ да напісання мемуараў. А ў мемуарах распісаць «заслугі» тых «збройных

Вацлаў МАЦКЕВІЧ

змагарныя рэмінісцэнцыі

ПАМФЛЕТ

еш, што прыдзеца абнародаваць усё тое, пра што і самому сабе прызнацца боязна. Дзе ўжо тут пахваляцца на ўвесь свет!

Але можна зразумець і Акулу, якога апанавала мемуарная хвароба: «...што знойдзеш сёння ў бібліятэках пра беларускую вайсковую мінуўшчыну? Вельмі, вельмі няшмат!»

Што датычыцца нашых бібліятэк і нашай мінуўшчыны, то тут можна знайсці вельмі і вельмі шмат кніжак успамінаў, мастацкіх твораў і гістарычных нарысаў пра Вялікую Айчынную вайну і яе ветэранаў. Але гэта не цікавіць Акулу, бо нашы ўдзельнікі ўсенароднага змагання з фашызмам для яго — «варожы элемент». Больш таго — менавіта гэта акалічнасць раздражняе і выводзіць з раўнавагі і так неўраўнаважанага Акулу.

Калі падысці да пытання мемуараў з іншага пункту гледжання, скажам, — чыста эмацыянальнага, то мы выразна ўбачым зайздасць акулаладобных змагароў. У Беларусі народ ушаноўвае сваіх ветэранаў — воінаў, партызан, падпольшчыкаў. На ўрачыстых сходах яны на пачэсных месцах, у час цырыманіяльнага шэсця іх асыпаюць кветкамі, піянеры і моладзь ходзяць іх партызанскімі сцэжкамі і баявымі шляхамі, на паліцах кнігарняў з'яўляюцца іх мемуары.

А пра «беларускіх ветэранаў», што дагараюць, як агаркі, у чужым замежжы, каб табе хто ўспомніў. Ні па гэты, ні па той бок мяжы. Для нашага народа яны — злыдні, вырадкі, юды, а для людзей тых краін, дзе яны сёння бадзююцца, — перамешчаныя асобы, перакатці-поле, прыблуды. Але прыблудам хочацца, каб у той жа Амерыцы ці Канадзе пра былога паліца ці «жаўнера» гаварылі: нацыянальны герой, змагар за народ. Рэпутацыя квіслінгаўца, здрадніка не вельмі высока цэніцца сярод грамадскасці на Захадзе.

Але хто ў гэтым вінаваты? Аказваецца, мы! Бо гэта мы «з беларускіх нацыянальных патрыётаў, што са зброяй змагаліся за нашу вольнасць, зрабілі фашыстаў, нелюдзяў, найгоршых крыміналістаў, якія быццам уцяклі за межы ад народнай справядлівасці».

Дык вось, каб заткнуць нам рот, Акула і пасадаціў усіх «ветэранаў» за ўспаміны аб «герачным» мінулым Беларускай краёвай абароны і іншых нацыяналістычных ваенных фарміраванняў, што ўзніклі ў час гітлераўскай акупацыі Беларусі па загаду фашыстаў.

Сапраўды, што знойдзеш сёння пра іх у бібліятэках вольнага ад прынцыпаў аб'ектыўнасці і звычайнай прыстойнасці Захаду? Паспрабуй адкапаць дзе-небудзь кніжку пра тое, як з партызанамі і мірным насельніцтвам нашых вёсак «адважна змагаліся беларускі

ла стрэннай бядой, а для нас час акупацыі — няволяй, то для «беларускіх ветэранаў» гэта была «вялікая вызвольная вайна», якая вялася «дзеля нашага шчасця, дзеля захавання нашае культуры і нашае Радзімы». Для беларускага народа з прыходам фашыстаў настала беспрасветная ноч, а для тых, хто сёння хоча выдаць службу ў гітлераўцаў за «нацыянальную дзейнасць беларускіх патрыётаў», толькі пры гітлераўскім «новым парадку» «з неба зніклі чорныя хмары няволі, яно пасвятлела, пачысцела паветра і вальней стала дыхаць».

Не прачытаеш пра гэта нідзе — ні ў бібліятэцы імя Скарыны ў Лондане, ні ў архіве і фондзе імя Крычэўскага ў Нью-Йорку. Не знойдзеш там і матэрыялаў, якія далі б заходняму чытачу поўнае ўяўленне аб «змагарнай» дзейнасці сённяшніх прэтэндэнтаў на п'едэстал нацыянальнага героя.

А без такіх цікавых звестак як можна пісаць гісторыю БКА ці Беларускай паліцыі?

Акула дакарае за адсутнасць мемуараў пра «вайсковую мінуўшчыну» сваіх аднадумцаў і патрабуе ад іх лакапацца ў памяці. Але яго заклік так і застаўся марным лямантам у пустыні. Прайшло ўжо тры ці болей гадоў, а ніхто не падаў Акулу ні радка ўспамінаў, нават у «сырым» выглядзе. Дагэтуль самым яркім раздзелам будучых мемуараў застаецца прыгаданы самім Акулам эпізод 26 лістапада 1944 года, калі дывізія Беларускай краёвай абароны здалася ў палон французам. Гэты фінал «беларускай вайскавай мінуўшчыны» Акула намагаецца ўзняць да свядомага пераходу на бок антыгітлераўскай кааліцыі. Французы сустрэлі «жаўнераў БКА» з усімі «ўшанаваннямі»: «Калі французская пяхота пачала наступ, мы групамі пераходзілі ў палон... Нас вялі калонай праз гарадок, а раз'юшаныя французы плявалі на нас, кідаліся з ахрыплымі крыкамі...»

Але гэтага, відавочна, мала для шырокага эпічнага палатна, якое задумаў Акула. Ды і няёмка пачынаць успаміны пра змаганне БКА, не выцвершы запляванае войска. Аднак наўрад ці можна дапамагчы змагарам у такім становішчы: пляўкі, як і сляды крыві, не змываюцца.

Каб аблегчыць творчыя пакуты «беларускіх ветэранаў», мы асмелімся прыгадаць тое-сёе з «гістарычных дзеянняў» «беларускіх вайсковых сілаў» і паказаць на фактах, як яны «служылі бацькаўшчыне». Аднавіць гэты адрэзак часу з гісторыі нацыянальнага здрадніцтва сапраўды было б карысным і павучальным. Тым самым мы спадзяемся адказаць на пытанне, пастаўленае Акулай перад сваімі хаўруснікамі: «Хто мы такія і якая наша вартасць?»

Мы не ўпэўнены, што Акула

сілаў, якія ўтварыў наш народ на сваіх землях пры дапамозе тагачаснай беларускай улады».

Разумеючы ўсё пікантнасць становішча змагарнага мемуарыста, мы ў той жа час не ведаем, чым яму дапамагчы, каб выпрагчы «нацыянальныя збройныя сілы» з фашысцкай ваеннай калясніцы і прыдаць ім самастойную ролю, ды яшчэ санкцыянаваную народам. Варта толькі пагартыць часопісы тых год, як ад канцэпцыі Акулы застаюцца адны ашмоткі.

Вось па Слоніме цягнецца смаўжом шэрая калона таго самага «незалежнага» войска. Паўзе пешкі за нямецкім афіцэрам, які карцінна гарцуе на сымт жарабцы. Вось на пляцы ў Мінску «жаўнеры БКА» вувацца валодаць зброяй пад наглядом нямецкага унтэршарфюрэра. Вось яшчэ бачым групу паліцэйскіх ля вёскі...

Але можна гэтыя фатаграфіі з часопісаў «Новы шлях» і «Беларус на варце» не даюць рэальнай карціны? Звернемся лепш да дакументаў. Іх многа, і ўсе яны гавораць, што народ беларускі не меў ніякага дачынення да арганізацыі прафашысцкіх «збройных сілаў».

Гэта пацвярджае гаўляйтэр Кубэ, які пісаў да старшын Беларускай народнай самапомачы Ермачэнкі 27 чэрвеня 1942 года: «Вы павінны падрыхтавацца са сваімі супрацоўнікамі зварот да беларускага насельніцтва з заклікам да ўступлення мужчынскага насельніцтва ў беларускі вольны корпус самааховы». Кубэ не забыўся тут жа вызначыць месца і ролю «вольнага корпуса» — ён будзе падпарадкаваны брыгадэнфюрэру СС, генерал-маёру паліцыі Цэнеру і прызначаецца для барацьбы з савецкімі партызанамі.

Прыступішы да выканання сваіх абавязкаў, Цэнер выдаў загад, у параграфі другім якога гаварылася: «Самаахова з'яўляецца дапаможнай арганізацыяй для нямецкай паліцыі. Яе заданне — дапамагчы нямецкай і мясцовай паліцыі ў барацьбе супроць бальшавікоў і сабатажнікаў, забяспечыць спакой у Беларусі...»

Заўважце: не самастойная, а дапаможная арганізацыя...

А ў параграфі сёмым таго ж загаду ўдакладняецца роля гэтых «беларускіх збройных сілаў», створаных нібыта самім народам: «Накіраванне аддзелаў на акцыю адбудзеца па ўказанню нямецкіх паліцэйскіх органаў...»

Так што папрок змагароў, быццам мы «зрабілі з беларускіх ветэранаў фашыстаў», мякка гаворачы, некалькі перабольшаны. Нідзе ў савецкай літаратуры аб апошняй вайне вы не сустрэнеце такога «ганаровага звання», бо ні паліцэйскія, ні самаахоўнікі, ні «бэкасыя» не былі фашыстамі. Яны выконвалі ролю куды больш сціпую

і паскудную — тупых фашысцкіх халуёў. Гэта нават з тых карцінак відаць, што змешчаны ў «Новым шляху» або «Беларусе на варце».

І за шырокія плечы народа, якія вынеслі на сабе цяжар вайны, гора і здзеку, не схаваешся. Радаслаў Астроўскі са сваёй Беларускай цэнтральнай радай і Беларускай краёвай абарона выпеставаны гаўляйтэрам фон Готбергам, а не народам нашым. Таму лічыць БЦР «беларускай уладай», а БКА «беларускімі збройнымі сіламі» — гэта тое самае, што называць Квіслінга нацыянальным героем Нарвегіі.

Як беларускі народ ставіўся да ўтварэння нацыяналістычных узброеных атрадаў, сведчаць дакументы таго часу. З арганізацыяй «вольнага корпуса самааховы» ў Ермачэнік выйшаў поўны праваў. Удалося сямі-так наскрабсці некалькі соцень падонкаў на адзін батальён! Таму са стварэннем БКА гітлераўцы паступалі больш хітра і агідна. Яны ўжо не спадзяваліся, што на заклік БЦР беларусы добраахвотна рушаць на прызыўныя пункты. Была аб'яўлена мабілізацыя з пагрозай: калі хто не пойдзе — шыбеніца! А калі і гэта мера не дала жаданых вынікаў, гітлераўцы сталі акружаць вёскі і мястэчкі і прымушова забіраць усё насельніцтва. Каго адпраўлялі ў БКА да Кушаля, а каго ў Германію на катаргу.

Але насільна «мабілізаваныя» ў БКА беларусы хутка знаходзілі дарогу ў лясы, да партызан, на бок узброеных сіл, якія былі створаны народам і баранілі народ. Пераходзілі не толькі паасобна, але цэлымі падраздзяленнямі. Так што ў БКА застаўся, як правільна сцвярджаюць замежныя «ветэраны», «найбольш патрыятычны беларускі элемент» — злычынцы, крыміналісты, здраднікі.

Як ні прыкрывайся імем народа, а усё роўна не схаваешся ад праўды: валякі з БКА рабілі чорныя справы разам з гітлераўцам, фашыстам і пад яго каманду. Ды ці магло быць інакш! Яны ж прысягалі на гэта: «Я, салдат Беларускай краёвай абароны, прысягаю, што плячо ў плячо з нямецкім салдатам не выпущу зброі з рук да той пары, пакуль не будзе ўсталяваны трывалы спакой і бяспека ў нашых вёсках і гарадах, пакуль на нашай зямлі не будзе знішчаны апошні вораг беларускага народа...»

У першым нумары «Беларуса на варце» групенфюрэр СС і генерал паліцыі фон Готберг указваў «абаронцам народа», хто іх вораг: «Першым вашым абавязкам з'яўляецца барацьба з бандытызмам. Барацьбой з бандытызмам і служыць па ахове парадку вы прымаете ўдзел у вялікім паходзе, дапамагае канчатковай перамоце над жырдоўска-бальшавіцкім сусветным ворагам».

Калі змагары называлі фашысцкую акупацыю «свабодай», то нічога даўнага, што ўсенародны партызанскі рух для іх, як і для гітлераўцаў, быў «бандытызмам». Але навошта паралелі і здагадкі, калі ў «Новым шляху» ясна напісана: «Страшэнным і адзіным ворагам нашым ёсць Масква»... Гэта дзіка чуць не толькі беларусу, але ў роўнай меры і амерыканцу, і англічаніну, і французу. Бо для ўсіх нас Масква была надзеяй. І Еўропа, і Амерыка, і ўвесь свет разумелі: калі выстаіць Масква, чалавецтва будзе выратавана.

Але навошта варушыць пажайцельны старонкі беларускіх нацыяналістычных выданняў перыяду акупацыі? Тым больш, што Акула можа запярэць: нас прымуслі гэтак пісаць! Перагорнем лепш нядаўні нумар «Беларуса», які выходзіць у Нью-Йорку. Мы здрацнем ад дзікага захаплення Акулы фашысцкім рэйхам і ад бяспільнай злосці, што гэты рэйх разнесла ўшчэнт Савецкая Армія. Уцякаючы з Мінска ў 1944 годзе, Акула баязліва зіраўся і трасся, як асінавы ліст. Цяпер ён аб гэтым успамінае: «Там дзесяць заду, дыхаючы агнём, ужо зноў моцна ашчаперыўшы,

прыдушыўшы нашу шматпакунную бацькаўшчыну, з крыкам «Даешь Берлін!» удушлівым смаўжом паўзла смяротная навала»...

Вядома, Акулу куды прыемней было б пачуць кліч «Нах Москва!», чым «Даешь Берлін!». Але не даў бог свінні рог...

Прапануючы схему, па якой павінны заняцца літаратурнымі рэмінісцэнцыямі «беларускія ветэраны», Акула робіць націск на тым, што, «жаўнеры БКА былі пакліканы на службу бацькаўшчыне мабілізацыяй». І гэта зусім слушна. Толькі чыёй бацькаўшчыне?

Паколькі ў час акупацыі змагары арыентаваліся на ўсе нямецкае, нават у мове, то іх «бацькаўшчыну» трэба разумець як «фатэрлянд». Тады ўсё становіцца на месца. Так, яны — гэты «найбольш патрыятычны нацыянальны элемент» — служылі не народу свайму, а фашысцкаму «фатэрлянд».

Ці не за гэта, па словах Акулы, яны «чуюць нейкую віну»? Што ім не дае спаць па начах — пляўкі французцаў ці кроў сваіх сяўчыннікаў?

А крыві гэтай так многа на руках і сумленні «беларускіх ветэранаў»...

Не лішне было б прыгадаць сённяшнім мемуарыстам, напрыклад, як вясной 1944 года атрад БКА пад камандаваннем «лейтнанта» Лазарэвіча і атрад БКА пад камандаваннем члена БЦР Радзько разам з эсэсаўскімі часмамі прымалі ўдзел у знішчэнні мірнага насельніцтва — забівалі, вешалі, палілі — пад Слонімам і Вілейкай.

Дастойнае месца ў акулавым летапісу здрады і шкурніцтва зоймае і Барыс Рагуля, цяперашні «віцэ-прэзідэнт Рады БНР», а колішні «камандзёр» атрада БКА на Навагрудчыне. Маштаб дзеянняў «войска» Рагулі выходзіў далёка за межы Навагрудка і Карэліч. У маі 1944 года яго «экскасія» ўдзельнічалі ў буйной карнай аперацыі супроць партызан і мірнага насельніцтва пад Докшычамі і Глыбокім.

А як абысці маўчаннем таго «заслужанага ветэрана» як Кастусь Мярляк! Ён жа сваім «майстэрствам» здзіраецца з сялян кажухі для нямецкага вермахта і ставіць да сцяны людзей пераўзышоў нават Барыса Рагулю...

У хроніцы крывавых падзей Беларускай краёвай абароны нельга прамінуць і трагедыю пасёлка саўгаса «Дзяржынец» Капыльскага раёна. Незадоўга да вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў атрад эсэсаўцаў і салдат БКА ўварваўся ў пасёлак. Дагаджаючы сваім «германскім сябрам», «беларускія патрыёты» з БКА сагналі ў барак 120 жыхароў пасёлка і спалілі іх жытніцы...

Зусім натуральна, што ў заключэнне такога нават беглага пераліку «геранічных» дзеянняў БКА так і прасяцаць словы, сказаныя Акулам, калі ён даваў настаўленні «ветэранам», у якім кірунку пісаць успаміны: «Так, як мы дзейнічалі, робячы толькі людзі высокіх маральных якасцяў і вялікай духоўнай сілы...»

Спадзяёмся, мы дапамагі дагараючым «ветэранам» глянуць на сябе з боку і ўбачыць, хто яны такія і якая іх вартасць.

Цяпер можна абержу брацца за мемуары. Толькі мы не ўпэўнены, што яны выйдучь з-пад пяра Акулы і яго падручных. Няўпэўненасць гэту пасеяў чварозы падыход да праблемы змагарных успамінаў Сяргея Сіняка (Хмары): «Друкаванне ўспамінаў і прац аб дзейнасці беларускіх збройных адзінак, пэўна ж, справа важная і неабходная для гісторыі, ды ў тым і бяда, што павызначаныя з капралаў у «гэнаралы» не маюць што пісаць. А калі і маюць, дык не напішуць, бо такая дзейнасць ва ўсіх цывілізаваных краях пагражае астрагам».

А што, не?..

«Голас Радзімы»

№ 2 (1417)

Новыя дамы на вуліцы імя М. Горкага ў Мінску.

Фота І. ПАУЛАВА.

НА ПАРОЗЕ НОВАЙ ПЯЦІГОДКІ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

баў рэалізацыі вынікаў навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, на выпрацоўцы сістэмы арганізацыйных, вытворчых і эканамічных мерапрыемстваў, якія дазваляюць хутка і эфектыўна ўкараняць дасягненні навукі і тэхнікі ва ўсе галіны і сферы народнай гаспадаркі. У гэтым напрамку ўжо ў апошнія гады шмат што зроблена. Значна ўмацаваны і ўдасканалены сувязі навукі з вытворчасцю, створаны шэраг навукова-вытворчых і вытворча-тэхнічных аб'яднанняў. Навуковыя ўстановы Акадэміі навук БССР умацавалі канструктарскую і доследна-эксперыментальную базы. Большасць з іх з'яўляецца цяпер комплекснымі навуковымі ўстановамі, і вучоныя не толькі прапануюць вытворчасці навуковыя ідэі, але і ўвасабляюць іх у канкрэтныя тэхнічныя рашэнні.

У адпаведнасці з доўгатэрміновай эканамічнай праграмай, распрацаванай XXIV з'ездам КПСС, галоўнай задачай дзесятай пяцігодкі ў галіне развіцця народнай гаспадаркі рэспублікі, як і ўсёй краіны, з'яўляецца забеспячэнне далейшага значнага ўздыму матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця народу на аснове высокіх тэмпаў развіцця сацыялістычнай вытворчасці і паскарэння росту прадукцыйнасці працы.

Узрастаюць рэальныя даходы на душу насельніцтва, узровень сярэднемесячнай зароботнай платы рабочых і служачых у народнай гаспадарцы пры захаванні вядучай ролі даходаў ад аплаты па працы. Гэта абгрунтаўваецца таксама неабходнасцю паляпшаць якасны склад кадраў у народнай гаспадарцы, пашырэннем сферы навукі і вышэйшай адукацыі, зніжэннем долі катэгорыі работнікаў з нізкай аплаты працы, а таксама стымуляваннем росту прадукцыйнасці працы ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі.

Ставіцца задача забеспячыць адпаведны рост тавараў высокай якасці і неабходнага асартыменту; значна павялічыцца аб'ём паслуг насельніцтву, перш за ўсё ў сельскай мясцовасці. Пашырыцца сетка прадпрыемстваў грамадскага харчавання, асабліва на вытворчасці і ў навуцальных установах. Развіццём і структура грамадскіх фондаў спажывання будуць цесна звязаны з задачай больш поўнага задавальнення патрэб насельніцтва ў жыллі, дзіцячых дашкольных установах, паслугах аховы здароўя, з развіццём народнай асветы, паляпшэннем пенсійнага забеспячэння рабочых, служачых і калгаснікаў. Мяркуюцца завяршыць газіфікацыю гарадскога жыллага фонду, паскорыць газіфікацыю сельскіх паселішчаў, а таксама шырэй выкарыстоўваць у побыце электраэнергію. Далейшае развіццё атрымаюць гарадскі транспарт і сродкі сувязі.

Вядучая роля ў прамысловасці належыць, як вядома, машынабудаванню, якое забяспечвае тэхнічны прагрэс ва ўсёй народнай гаспадарцы.

Адсюль вынікае аб'ектыўная неабходнасць развіцця машынабудавання больш высокімі тэмпамі, перш за ўсё такіх галін, як радыётэхнічная, электронная, станка-інструментальная, вытворчасць сродкаў сувязі, а таксама аўтамабільная прамысловасць і сельскагаспадарчае машынабудаванне.

Аднак у дзесятай пяцігодцы надаецца вялікае значэнне і лёгкай прамысловасці як адной з вядучых галін народнай гаспадаркі, развіццём якой заснавана на выкарыстанні не толькі мясцовай сыравіны (ільновалакна, хімічных валокнаў, скурсыравіны, штучнай сыравіны), але і прывазной (бавоўны, некаторых відаў скурсыравіны, воўны).

КАБ у далейшым павысіць эфектыўнасць грамадскай вытворчасці, прырост магутнасцей у большасці галін прамысловасці будзе ажыццёўлены за кошт шырокай рэканструкцыі дзейных прадпрыемстваў з улікам тэхнічнага іх пераабсталявання, а таксама за кошт будаўніцтва шэрагу новых прамысловых прадпрыемстваў. Так, у дзесятай пяцігодцы мяркуецца завяршыць будаўніцтва Беларускага шыннага камбіната, Мазырскага нафтаперапрацоўчага завода, 4-га Салігорскага калійнага камбіната, Слонімскай камвольна-прадзільнай фабрыкі, Гродзенскага завода сінтэтычнага валакна, Лунінецкага завода электрарухавікоў, Магілёўскага камбіната шаўковых тканін, Мінскай ЦЭЦ-4. Мяркуюцца пашырыць магутнасці на Лукомскай ДРЭС, Аршанскім ільнокамбінаце, Беларускам аўтамабільным заводзе, Полацкім хімічным камбінаце, Магілёўскім камбінаце сінтэтычнага валакна, Полацкім нафтаперапрацоўчым і Мінскім аўтамабільным заводам, Брэсцкім дыявановым камбінаце. Пачынаецца будаўніцтва шэрагу новых заводаў па вытворчасці сучаснага абсталявання, новых прамысловых прадпрыемстваў лёгкай, харчовай і мікрабіялагічнай прамысловасці.

У наступным пяцігоддзі перад рэспублікай стаіць вельмі важная і доволі складаная праблема выкарыстання працоўных рэсурсаў малых гарадоў, павышэння іх індустрыяльнага ўзроўню і вырашэння на гэтай аснове сацыяльных пытанняў. У гэтай справе ў нас ёсць пэўны вопыт: цяпер пабудаваны ўжо або будуцца філіялы буйных прадпрыемстваў прыкладна ў 15 малых гарадах.

ПАСТАЎЛЕНАЯ XXIV з'ездам КПСС задача далейшага павышэння маляраўнага дабрабыту працоўных патрабуе новых буйных крокаў у развіцці сельскагаспадарчай вытворчасці ў дзесятай пяцігодцы.

Павелічэнне вытворчасці збожжа па-ранейшаму застаецца ключовай праблемай. Яно павінна быць дасягнута за кошт няўхільнага выканання навуковых агра-тэхнічных рэкамендацый па павышэнні ўрадлівасці зямель, за кошт росту эфектыўнасці ўнесеныя мінеральных угнаенняў, значнага

паляпшэння якасці меліярацыі зямель і вапнавання кіслых глебаў, ужывання комплексу спосабаў і мер барацьбы з пустазеллем і шкоднікамі раслін, завяршэння ў 1976—1977 гадах пераводу на прамысловую аснову насенняводства збожжавых, паскарэння тэмпаў замены ўстарэлых сартоў новымі, больш ураджайнымі, найстражэйшага захавання патрабаванняў перадавой тэхналогіі і ўкаранення перадавога вопыту атрымання высокіх ураджаяў.

Ва ўсесаюзным размеркаванні працы рэспубліка спецыялізуецца, як вядома, на малочнай і мяснотнай жывёлагадоўлі. У дзесятай пяцігодцы будзе актывізавана работа па спецыялізацыі на інтэнсіўным выдзелі мяса-малочнай жывёлагадоўлі ў Палескай зоне рэспублікі, якая мае для гэтага неабходныя прыродна-эканамічныя ўмовы і дастатковую колькасць рабочай сілы. Перавод жывёлагадоўлі на прамысловую аснову з'яўляецца галоўным напрамкам у забеспячэнні яе інтэнсіфікацыі на базе развіцця міжгаспадарчай кааперацыі з улікам найноўшых дасягненняў навукова-тэхнічнага прагрэсу і перадавой практыкі. Вопыт створаных у рэспубліцы высокамеханізаваных буйных жывёлагадоўчых комплексаў у саўгасах «Мір», імя Ульянава і іншых паказвае, што гэта забяспечвае рэзкае павышэнне прадукцыйнасці працы, зніжэнне сабекошту прадукцыі, больш рытмічны выпуск буйных партый сельскагаспадарчай прадукцыі і павышэнне яе якасці.

Важная роля ў інтэнсіфікацыі сельскай гаспадаркі належыць меліярацыі зямель. Калі ў недалёкім мінулым перад меліярацыяй ставілася задача забеспячыць своечасовы адвод лішніх вод, то цяпер яна павінна забяспечыць падтрыманне аптымальных умоў водна-паветранага рэжыму і рэжыму сілкавання раслін. У дзесятай пяцігодцы будзе шырока ўвядзена аўтаматызаваная асушальна-ўвільгатняльная сістэма.

ПЛАНОВАЯ сацыялістычная сістэма гаспадарання заваявала ва ўсім свеце вялізны аўтарытэт і прызнанне. Працоўныя ўсіх краін уважліва пераканаліся ў дзейнасці і глыбокай эмакратычнай сутнасці планавай эканомікі. У гэтым — крыніца прыцягальнай сілы сацыялістычнага планавання. Паўцэце горадзі выклікае ў нас тое, што дзяржава, якія сталі на шлях карэнных сацыяльна-эканамічных пераўтварэнняў, абпіраюцца на наш вопыт планавання, выкарыстоўваюць яго для ўздыму сваёй народнай гаспадаркі.

Наша краіна знаходзіцца цяпер у росквіце творчых сіл. Шырыцца ўсенародны ўздым за дастойную сустрэчу XXV з'езда КПСС. Вялікай справе камуністычнага будаўніцтва павінна яшчэ лепш служыць наша планаванне — магутная і выпрабаваная зброя нашай партыі.

Перадрукоўваецца з часопіса «Полымя» са скарачэннямі.

САМОЕ ЧЕЛОВЕЧНОЕ ОБЩЕСТВО

Джордж MORRIS

«ДЕЙЛИ УОРЛД», НЬЮ-Йорк

Может ли простой американец представить себе, что правительство США обратится к нему с призывом обсудить и высказать свои замечания относительно социально-экономических программ на пятилетие? Нет, это немыслимо! А между тем именно это — реальность Советского Союза, где сейчас десятки миллионов людей на предприятиях, в учреждениях, совхозах и колхозах, во всех уголках страны подводят итоги девятой пятилетки и обсуждают проект ЦК КПСС «Основные направления развития народного хозяйства СССР на 1976—1980 годы».

Вспоминаю 1929 год. Тогда я тоже находился в СССР, и мне довелось стать свидетелем начала реализации первой пятилетки. Стране Советов было всего 12 лет, и ее экономика едва достигала дореволюционного уровня. В те дни западные эксперты называли цели, поставленные СССР, «дикими» и подвергали пятилетку всяческому осмеянию. А сегодня за неделю в Советском Союзе в ряде отраслей производится столько продукции и услуг, сколько в то время почти за год.

Ныне СССР по общему объему продукции уступает лишь США, причем этот разрыв из года в год сокращается. Советский Союз уже вышел на первое место в мире во многих важнейших отраслях, обогнав США по выплавке стали, добыче угля, нефти и железной руды, производству цемента и хлопка и ряда других видов продукции.

Лучше всего судить о прогрессе Советского Союза и делать сравнения между СССР и США, между социализмом и капитализмом, позволяет отношение общества к человеку. Будучи социалистической страной, СССР ставит интересы трудящегося человека превыше всего и развивается как самое человеческое общество.

С 30-х годов советские люди не знают безработицы. А в Соединенных Штатах, переживающих глубочайший кризис, число безработных достигло почти 9 миллионов человек — самый высокий показатель среди ведущих стран капитала.

С первых дней своего существования, даже в самые трудные времена, Советское государство оказывало своим гражданам бесплатную медицинскую помощь. А в США стоимость медицинского обслуживания взметнулась в поднебесье!

В советской системе образования расходы на просвещение не урезаются, обучение бесплатное, начиная от первого класса начальной школы и кончая последним курсом университета или института. Система просвещения и образования в СССР, по широкому пространственному мнению, — одна из самых передовых в мире. В Соединенных Штатах качество образования ухудшается. Как свидетельствуют последние исследования, все больше выпускников началь-

ных школ не владеют в достаточной степени навыками чтения и письма. Что же касается платы за обучение в колледжах, то она становится не по карману даже состоятельным семьям.

В СССР не существует организованной преступности, мафии и говорить нечего. Число серьезных преступлений чрезвычайно низко по сравнению с капиталистическими странами. В Советском Союзе по улицам и паркам можно ходить, не опасаясь за свою жизнь, в любое время дня и ночи. Большинство преступлений, которые все еще совершаются в этой стране, являются мелкими по американским масштабам, однако в Советском Союзе к ним относятся очень серьезно. В Соединенных Штатах, судя по последним сообщениям федерального бюро расследований, число преступлений, особенно тяжких, неуклонно растет.

В Советском Союзе общественному транспорту уделяется гораздо больше внимания, чем в США. Только за послевоенное время здесь построено больше линий метрополитена, чем существует в США, и их длина постоянно растет. Стоимость проезда в метро или городском автобусе в СССР совместно составляет 5 копеек* (около 7 центов). Увеличивается производство и легковых автомобилей для частного пользования, однако проблемы «автомобили» со всеми вытекающими последствиями (вроде гибели 50 тысяч человек в год в результате дорожных происшествий в США) не существует. В Соединенных Штатах автомобильные монополии, по существу, вынудили муниципалитеты отказаться от реализации плана развития общественного транспорта, а где он существует, поездки стоят очень дорого. Так, цена за проезд в метро в Нью-Йорке и Чикаго достигла 50 центов.

Не Советский Союз, а Соединенные Штаты принимали участие в зверских убийствах сотен тысяч людей в Юго-Восточной Азии, сжигая их напалмом и уничтожая их дома и поля. Что добавить к этому? Сообщения о том, как Центральное разведывательное управление США планировало убийства ряда иностранных государственных деятелей ради достижения империалистических целей? Или напомнить, что США вооружают фашистские режимы и группировки в Чили, на Ближнем Востоке, в Анголе?

Таковы лишь некоторые факты, позволяющие сравнивать жизнь в СССР и США с точки зрения общечеловеческих ценностей. Трудящиеся США, разумеется, хотели бы вступить в соревнование с советскими людьми в этих областях. Но не они в отличие от трудящихся СССР являются хозяевами своей страны.

* В некоторых городах стоимость проезда в автобусе составляет 4 копейки (примечание редакции).

«ЮНАЦТВА ПАЛЕССЯ»

Эстрадна-сімфанічны аркестр Палаца культуры гарнякоў «Юнацтва Палесся» быў створаны тры гады таму назад. Рабочыя прадпрыемстваў горада, шахцёры, вучні, педагогі і ўрачы збіраюцца па вечарах у Палацы культуры, каб падрыхтаваць яшчэ адну новую праграму для працаўнікоў горада. Пад кіраўніцтвам Валерыя Старавойтава аркестр стаў адным з вядучых самадзейных калектываў рэс-

публікі. У яго праграме музыка і песні беларускіх кампазітараў, музыка народаў СССР. Аркестр з вялікім поспехам выступае ў многіх гарадах. Быў з канцэртамі ў Маскве, ГДР, Польшчы.

НА ЗДЫМКАХ: выступае эстрадна-сімфанічны аркестр «Юнацтва Палесся».

Тэкст і фота Я. КАЗЮЛІ.

«ВЯЗУ ЛЕПШЫЯ ЁСПАМІНЫ...»

З вялікім поспехам 11 снежня ў адной з галоўных партый — Азучэны ў «Трубадуры» Дж. Вердзі выступіла ў Мінску вядомая балгарская спявачка Хрыстына Ангелакава.

Салістку Сафііскай народнай оперы, лаўрэата Міжнароднага конкурсу вакалістаў вядоў амагары мастацтваў Італіі, Іспаніі, Бельгіі, Югаславіі, Чэхаславакіі і іншых краін. Два

гады яна спявала ў Міланскім тэатры «Ла скала».

— Я шчыра рада магчымаці выступіць перад савецкімі слухачамі, — гаворыць спявачка. — У Мінску сустрэла сваіх даўніх сяброў Святлану Данілюк, Аскольда Сухіна і Уладзіміра Іваноўскага, з якімі пасябрывала яшчэ ў Мілане. Мне вельмі імпаніравала мінская публіка — сардэчная, чулая, якая жыва

адгукаецца на ўсё, што адбываецца на сцэне. Спадабаўся аркестр і яго выдатны дырыжор — Таццяна Каламіцава. Яна тонка адчувае мужнюю, палыманую, пранікнутую пафасам свабодалюбства музыку Дж. Вердзі. Вельмі добрыя мае партнёры — саліст Латвійскай оперы Карл Зарынь і беларускія спевакі Ганна Лебедзева і Ігар Сарокін. Вязу з сабой у Сафію самыя лепшыя ўспаміны аб першых гастрольх у Савецкім Саюзе.

любыя сэрцу мясціны

НА ЛЕВЫМ БЕРАЗЕ ПРЫПЯЦІ

Усяго двойчы была я ў Юравічах, але мясціны гэтыя адбіліся ў памяці так, нібы пражыла тут не адно жыццё. Уяўляецца, нібыта тысячы гадоў назад я раскладвала вогнішча на высокім беразе Прыпяці. Разам з Ганнай Чарнушка ехала ў старажытнае мястэчка на кірмаш. А здэсцігадовай піянеркай разглядала ў школьным краязнаўчым музеі выкапнёвыя коці маманта і дзівілася. Вядома, гэта плён фантазіі, перапляцены звестак з навуковых артыкулаў, з рамана Івана Мележа «Людзі на балоне» і ўласных уражанняў. Але яны ўспрымаюцца надта рэальна, бо Юравічы для мяне сталі нейкай сімвалічнай прарадзімай далёкіх продкаў.

Выяўленая ў 1928 годзе мясцовым настаўнікам Юрыем Попелём стаянка першабытнага чалавека — адно з самых старажытных паселенняў на тэрыторыі Беларусі. Вучоныя мяркуюць, што яно размяшчалася на самым беразе Прыпяці. З цягам часу рэчка адыйшла і прырода паймаў стварыла малаў-

нічы і загадкавы пейзаж: павольная шырокая рака, пячаная берагі з чырвоным вербалозам, раўноткая паўтаракіламетровая пойма-луговая. А на гарызонце — залёныя ўзвышшы, домкі ля падножжа. І нейкія руіны на вяршыні гары.

Такімі паўстала Юравічы перада мною, калі ў канцы навучальнага года настаўніца павезла нас з Нароўлі ў тэатры краязнаўчы музей. Гэты ўрок прыродазнаўства глыбока запаў у душу. І праз многія гады даў парасткі — усведамленне сваёй непарыўнай сувязі з роднай зямлёй, яе людзьмі.

І вось я зноў спяшаюся ў гэтую вёску. Прасцей, казалі, дабрацца з Калінкавічаў, райцэнтра, на аўтобусе. Але наўмысна паўтараю колішні шлях, па рацэ. «Ракета» даўно схавалася за паваротам, а я ўсё не магу скрануцца з месца. Уражлівае відзішча! Цёмныя хмары, рэзкі вецер надаюць нейкі суровы і дзікаваты выгляд наваколлю. Але неўзабаве заўважаю вялікі статак, пастухоў у яркіх куртках. Меліярацыйныя ка-

навы сям-там пераразаюць луговіну...

Брукаваная вуліца спыняе сваёй назвай — Відолічы. І хаця адчуваецца ў ёй блізкае суседства з Украінай, так выразна праглядае ў назве апатызаванае «воддаль». Вуліца — ускраіна вёскі.

Мне не хочацца разбіваць на мазаіку будзённасці новую сустрэчу з Юравічамі, я нават не пытаю ў суб'еднікаў іх імёны. Нібы згаварыўшыся позірамі, мы вядзем размову пра агульную любоў — Юравічы.

— Ведаецца, можна сказаць, Попель выпадкова адкрыў гэтую першабытную стаянку. Дажды размылі глебу на схіле...

— Так, так. Я чытала, што грунтоўныя раскопкі вялі экспедыцыі Акадэміі навук БССР. У 1929 і 1931 гадах іх узначальваў К. Палікарповіч. Тут выявілі коці мамантаў і кая, крэмневыя прылады. Усё гэта апісалі, зрабілі замалёўкі. У навуковую літаратуру Юравічы ўвайшлі як стаянка мадленскай культуры верхняга палеаліту.

[Заканчэнне на 8-й стар.]

У ХОРЫ ТОЛЬКІ ХЛОПЧЫКІ

Шасцікласнік Жэня Аляксандраў, другакласнік Гасан Багіраў і іх таварышы з Ленінградскага хору хлопчыкаў прывязуць з паздкі ў Мінск не толькі памятныя падарункі, значкі і паштоўкі, але і адрасы новых сяброў.

Яны сустрэліся напярэдадні Новага года ля ззяючай прыгажуні-ёлкі. Юныя спевакі з праслаўленага хору хлопчыкаў Ленінградскага харавога вучылішча імя М. Глінкі былі гасцямі сваіх «калег» з хору хлопчыкаў пры сярэдняй спецыяльнай музычнай школе Мінска.

— Мы пазнаёмліся з вучэбнай і рэпетыцыйнай работай, мэтадыкай выкладання, праслухалі некалькі твораў у выкананні мінскага хору, расказалі аб тым, як рыхтуюць спецыялістаў у нашым вучылішчы, аб прыняццях падбору рэпертуару, — сказаў дырэктар харавога вучылішча імя М. Глінкі В. Багданаў. — Цяпер з нецярпеннем будзем чакаць нашых сяброў у горадзе на Няве.

НА ПАКАЗ СУСЕДЗЯМ

НАТАКІ З ВЫСТАЎКІ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА
ДЭКАРАТЫўНА-ПРЫКЛАДНОГА І ВЫЯўЛЕНЧАГА МАСТАЦТВА
У ВІЛЬНЮСЕ

«ВЫСОКАЕ НЕБА» ГЕОРГІЯ ПАПЛАЎСКАГА

— Калі вы да Георгія Паплаўскага, то яго цяпер хутчэй за ўсё можна знайсці ў бібліятэцы, а не тут, — сказаў хтосьці, убачыўшы мяне ля дзвярэй майстэрні мастака.

Гэта было крыху нечакана. Яснасьць унёс сам Паплаўскі, калі дні праз тры мы, нарэшце, сустрэліся:

— Рыхтуюся да новай работы. Вывучаю ўсё, што з'явілася новага аб космасе, аб нядаўнім сумесным палёце савецкага і амерыканскага касмічных караблёў «Саюз» і «Апалон», аб касманаўтах. Збіраюся адправіцца ў адну з абсерваторый. Хоцца сустрэцца з тымі, хто вывучае неразгаданыя таямніцы Сусвету...

У 1974 годзе Паплаўскі прадставіў на V Усесаюзнаю выстаўку эстампа, якая праходзіла ў Мінску, серыю графічных работ, названую «Чалавек XX стагоддзя і космас». Работы выклікалі ўсеагульную цікавасць.

Серыя складалася з сямі лістоў. Сярод іх асабліва выдзяляліся графічныя сюіты «Высокае неба», «Кветкі Зямлі — ўсім планетам», «Вяртанне...» Перад велізарным, накіраваным у неба тэлескопам і перад бяскрайнім Сусветам якой маленечкай здаецца фігура чалавека ў сюіце «Высокае неба!» Другая карціна — касманаўт, рассыпаючы кветкі, як бы нясе ў халодны космас прагавеца цяпло і зямную прыгажосць. І вось «Вяртанне...» — лягальны апарат лунае над зямлёй. Першымі яго сустракаюць звычайныя і ў той жа час дзіўныя матылькі, стракозы з празрыстымі крыламі, пшчотныя вясновыя касачы. Які чужоўны гэты аазіс — наша Зямля!

Журы аднадушна прысудзіла Георгію Паплаўскаму за гэту серыю першую прэмію Саюза мастакоў СССР.

Паплаўскі выхадзіў удоўж і ўпоперак родную Беларусь, пабываў у многіх кутках нашай краіны, правёў нямала часу сярод пакарыцеляў казахстанскай цаліны, дзяліў усе цяжкасці жыцця з рыбакамі траўлера «Малахіт» у паўночна-заходняй Атлантыцы.

Створаны мастаком па гарачых слядах падзей маляўнічых палотны і графічныя лісты, шматлікія партрэтныя замалёўкі прынеслі яму вядомасць. Але гэта былі толькі подступы да ажыццяўлення вялікіх творчых задум. На аснове сабранага матэрыялу Паплаўскі зрабіў серыю лінагравюр з пяці лістоў пад агульнай назвай «Здабытчыкі», якая стала значным крокам наперад на шляху пошукаў сваёй тэмы ў мастацтве.

Цікавіць мастака і жыццё людзей зарубежных краін. У яго майстэрні я бачыў эскізы, замалёўкі, накіды, зробленыя на Кубе, у Фінляндыі, Аўстрыі, Венгрыі, Сінгапуры, Югаславіі, Індыі.

— Сваімі работамі мне хоцца дапамагчы маім землякам больш даведацца аб жыцці, аб звычаях народаў тых краін, дзе я пабываў.

Вялікую вядомасць атрымаў цыкл малюнкаў, акварэлей, афартаў і літаграфій Паплаўскага пад агульнай назвай «Індыйскі дзёнік» (1971—1973 гг.). За гэты цыкл яму была прысуджана прэмія Д. Нэру.

Анатоль СТУК.

— Каб не падабался, не стаяла б, — устаўляе сваё слова ў матчын расказ Насця.

А я думаю, як добра, што чужоўнае мастацтва неглюбскіх ткачых будзе жыць, і што яшчэ доўга-доўга на выстаўках у нашай краіне і за мяжой сапраўдным упрыгажэннем будзе ручнік з вёскі на Гомельшчыне.

ЦУДОўНАЯ беларуская кераміка! — Літоўцаў, здаецца, цяжка здзівіць керамікай?

— Можна і так. Але ж ваша бліжэй да сапраўды народнай і таму даражэй майму сэрцу, — гаварыла выкладчыца літоўскай мовы Вільнюскага ўніверсітэта Тэадора Кацілене, аглядаючы яркія вясельныя міскі і збаны І. Маўчановіча, цацкі М. Звярко, чорна-глянцаваныя спарышы і гарлачы А. Такарэўскага. — Я ішла на выстаўку, думала, не надоўга, а прабыла паўдня. Літоўскае ткацтва вельмі падобнае на беларускае, такое ж яркае. Успамінаю, як у дзяцінстве конікаў з саломы рабілі. Адным словам, лічу, што ведаю народную творчасць, а таму магу сказаць: вельмі, вельмі народнае ўсё, што тут бачыла.

Багата была прадстаўлена на выстаўцы і разьба па дрэве. Побач з імёнамі такіх сталых рэзчыкаў як А. Пупко, В. Альшэўскі, Д. Сакажынскі з'явіліся новыя — Ю. Чэрнеў, А. Пракалушчанка, С. Шышанкоў і А. Паўлоўскі. Замаруджаюць крок наведвальнікі ля работ брэсцкага рабочага Юрыя Чэрнева. Гэта ж які талент і колькі працы патрэбна, каб з аднаго кавалка дрэва выразаць карціну, каб яна жыла, прымушала людзей адчуваць подых часу! У Вільнюсе экспанаваліся работы Ю. Чэрнева «Першы дзень абароны Брэсцкай крэпасці», «Лесараспрацоўкі», «Лясная казка».

Паддоўгу разглядаюць мастацкае шкло. Людзям падабалася сінія, чырвоныя, зялёныя, жоўтыя вазы-цюльпаны і блюда са слаўтай нёманскай ніткай рабочага шклозавода «Нёман» А. Федаркова, ізумрудная ваза і дробная шкляная скульптура старога майстра І. Лінкевіча.

ваюць вырабы, выкананыя ў лепшых нацыянальных традыцыях, — нам дарагая мастацкая спадчына народа. Мы хочам, каб ручнікі, саламяныя лялькі, кераміка захапілі, чаравалі сваім характэрам яшчэ не адно пакаленне.

Шчыра ўзрадаваўся наш зямляк-беларус Антон Даўжук, які жыве ў Вільнюсе, калі ўбачыў ля ўваходу на выстаўку кросны. «Паглядзі, — казаў ён жонцы, — гэта ж якраз такія, на якіх ткала мая маці». Не, ён не хоча, каб яна і цяпер сляпілася вечарамі за станком, ды і пільнай патрэбы ў гэтым ужо даўно няма. Але чалавек радуецца сустрэчы з кроснамі, бо гэта яго дзяцінства, сувязь з мінулым, з якога ён выйшаў, нарэшце, гэта — гісторыя, якую ён шануе. А для Марыі Каўтуновай з Неглюбкі кросны і цяпер — само жыццё, таму што яна не проста ткачыца — а мастак, як назвала Марыю Паўлаўну ў Вільнюсе прафесійныя мастакі, азнаёміўшыся з яе вырабамі. Гэта яна прывезла сюды свой станок («Няхай людзі паглядзяць, як мы тчом!»). Устанавіваючы кросны, яна размаўляла з імі, нібы яны жывыя: «Ці падчыніцеся мне? Ці будзеце слухацца?» А потым расказвала гледачам: «Вы не думайце, што ўсё так проста. Не так настроіш іх, то і ручнік дрэнны палучыцца. Кросны чорныя ад часу, месцамі растрэскаліся. Што яны помняць? Калісьці іх унеслі ў хату Марыі жоўценькімі, зграбнымі. Доўгі шлях прайшлі яны разам са сваёй гаспадыняй. Бачылі беднасць, калі дзяўчынай Марыі Паўлаўна не магла пайсці на гулянку, пакуль хто-небудзь не пазычыць адзежыну. Потым замуж выйшла, ткала, шыла і мыла на ўсю вялікую сям'ю. Дзевяць дзяцей нарадзіла і выгадала Марыя Каўтунова. Да расшытай чырвонай кашулі прышпілены ордэн «Маці-героіні». Даўно работа за кроснамі стала работай для душы, а не ад неабходнасці. Дзеці выраслі: Пеця ў Арле працуе выкладчыкам, Віктар — у Свардлоўску на заводзе, Васіль вучыцца ў Гомельскім універсітэце, Таня — прадаўшчыца ў магазіне, жыве ў Гомелі, у гэтым жа горадзе на «Гомсельмашы» працуе і Ніна.

У зале выстаўкі.

Фота А. ЖЫЖОНАСА.

Некалькі год назад Марыя Паўлаўна разам з мужам, малодшымі дзецьмі і кроснамі перабралася ў новы дом, пабудаваны які дапамагла дзяржава. Сям'я цяпер жыве ў дастатку: «За два гады тры вяселлі дзецям справілі, і нічога не збяднелі». Двум дочкам і сыну выткала Марыя Паўлаўна на вяселлі доўгія прыгожыя ручнікі. («Няхай ім на памяць застануцца»). У старой ткачыхі падрастае змена. У Маскву і Мінск на выстаўку М. Каўтунова ездзіла адна, у Вільнюс прыехала з дачкой Насцяй. Дзяўчынка вучыцца ў васьмым класе, ледзь відаць за кроснамі яе белая галоўка, але маці дапамагае спраўна, з ахвотай спасцігае ўсе прамудрасці рамяства.

— Яна яшчэ меншая была, дык інчарэс да маёй работы праяўляла, — расказвае Марыя Паўлаўна. — Я за дзверы, а яна за кросны. Спачатку праняла яе, баялася, што ўзор сапсуе. Потым вучыць пачала. Работа ж наша марудная. Два дні тчэш — 12 сантыметраў вытчэш. Бывала, я ноч працую, хоцца скончыць хутчэй ручнік, Насця побач са мной стаіць, ніты закладае.

— Вы толькі паглядзіце, якія гэта коні! — гаварыў вільнюскі мастак У. Кузьменка, паказваючы на фігуркі са шкла і саломкі. — Якое адчуванне матэрыялу, якое дасканаласць майстэрства! Кожны конь зроблены па-свойму, менавіта так, як бачыць яго гэты мастак, але яны непаўторныя. Прафесійныя мастакі могуць пазайздросціць.

На выстаўцы экспанаваліся 650 работ 230 аўтараў. Работы склалі цікавую і прыгожую экспазіцыю, што расказвала пра талент і душэўную шчодрасць беларусаў, і пра клопат і павагу, якімі акружаны ўмельцы нашай рэспублікі. Мне запомніўся адзін з апошніх запісаў, якія бачыла я ў кнізе водгукў, ад'язджаючы з Вільнюса, — яго пакінуў бухгалтар Антон Умбрасас: «Прыемна ўсведамляць, што беларускі народ так шануе свае традыцыі, захоўваючы чужоўныя ўзоры ў ручніках, поспіках, у дасканалых работах з дрэва і саломкі. Як добра, што літоўцы мелі магчымасць азнаёміцца з гэтай выстаўкай, як здорава, што літоўцы і беларусы — суседзі».

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

Ві на выстаўцы купілі гэты сувенір? — спытала пажылая жанчына, убачыўшы ў мяне ў руках саламяную птушку.

— Мне яе падарылі.

— Якая вы шчаслівая! — уздыхнула жанчына, а ідучы дадому, узяла са стала, за якім нашы майстрыхі плялі саламяныя цацкі, некалькі залацістых саломінак... Я ўспомніла, якую італьянскім горадзе Равене, пасля агляду царквы Сан Вітале, што славіцца сваімі неперарушымі дзенымі мазаікамі, нас прывялі ў мастацкае вучылішча. У адной з майстэрняў працавалі студэнты. З глыбокай павагай і трапятаннем узялі мы на памяць некалькі кавалачкаў бліскучай смальты, таго самага матэрыялу, з якога выкананы слаўныя равенскія мазаікі...

Выстаўка твораў народнага дэкаратыўна-прыкладнага і выяўленчага мастацтва, наладжаная ў Вільнюсе, дала магчымасць нашым братам з суседняй рэспублікі не толькі бліжэй азнаёміцца з самабытнай творчасцю таленавітага беларускага народа, але і пераканацца, як беражліва, пшчотна захоўвае ён спадчыну папярэдніх пакаленняў. Аб гэтым пісалі літоўскія газеты, выстаўцы прысвечалі свае перадачы радыё і тэлебачанне.

У фая Палаца культуры будаўнікоў, дзе экспанаваліся работы нашых умельцаў і мастакоў, было заўсёды мнагалюдна. Наведвальнікі праводзілі тут гадзіны, падоўгу разглядаючы ручнікі і поспікі, ганчарныя вырабы, мастацкае шкло, драўляную скульптуру і чаканку, любуючыся спрытнымі рухамі майстроў, якія перад гледачамі дэманстравалі сваё ўмельства. У зале ішлі фільмы «Ад родных ніў», «Палескія калядкі», «Вяртаючыся да старых каранёў», «Мінск — сталіца Беларусі», выступаў народны фальклорны ансамбль «Ляўніхі».

Я не выпадкова пачала свой артыкул з расказа пра саломку. Саломалляцтва — адзін з самых старажытных і самых нацыянальных відаў беларускіх промыслаў. Адрадзіла яго наш старэйшы майстар з Брэста Вера Гаўрылюк. Для сябе яна пляла з дзяцінства — конікаў, лялек, каробкі, а на выстаўках яе вырабы пачалі з'яўляцца прыкладна год 15 таму назад. Хутка ў Веры Ільінічы з'явіліся паслядоўніцы — яе дачка Таіса, а потым і ўнучка Тамара, Кацярына Арцёменка з Магілёва, Алена Лось, Лідзія Галавацкая з Мінска. В. Гаўрылюк — самая старэйшая, К. Арцёменка — жанчына сярэдніх год, а А. Лось — студэнтка тэатральна-мастацкага інстытута. Малодзее старажытнае мастацтва Работы чатырох гэтых майстроў дэманстравалі на адным стэндзе, але збытаць іх немагчыма. Мастацтва кожнай індывідуальнае.

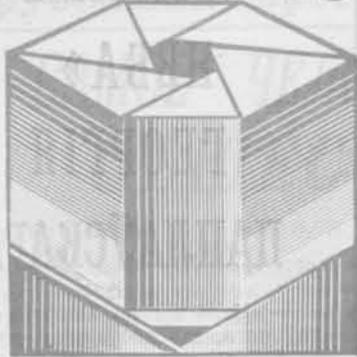
У Веры Ільінічы — вобразы фальклорныя, і выконвае яна свае работы ў даўніх традыцыях. Кацярына Арцёменка надае лялькам сучасны выгляд, і тэмы ў яе адпаведныя: «Хлеб-соль Магілёўшчыны», «Чырвоны коннік», «Тачанка», вазы сучасных форм. У Лідзіі Галавацкай, калі можна так сказаць пра саломку, работа вытанчаная. У яе саламяныя скульптуры многа дробных, дакладна адпрацаваных дэталей. На ляльку яна адзявае бусы, фартух з арнамантам.

— Здаецца, такі прасты матэрыял — саломка, і апрацоўка яе нескладаная, — гаварыла на выстаўцы супрацоўніца Дзяржплана Літвы Б. Лазавене, — а якія чужоўныя рэчы з яе атрымліваюцца! Вачэй не магу адвесці ад гэтых коней, лялек, птушак.

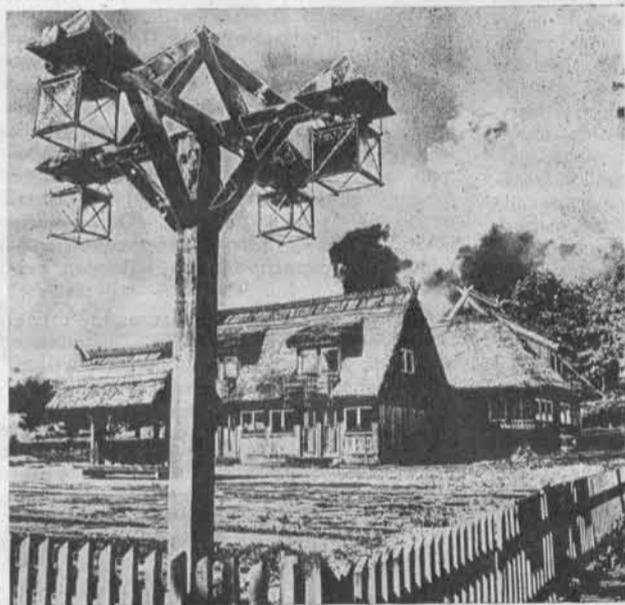
Дзіўныя мастацкія якасці раскрывае саломка і ў інкрустацыі. Яна прадстаўлена на выстаўцы вырабамі Веры і Міхаіла Дзегцярэнкаў са Жлобіна. Іх першыя работамі былі прасценыя шкатулкі з нескладаным арнамантам з падфарбаванай саломкі. Цяпер жлобінскія ўмельцы выкарыстоўваюць толькі натуральныя адценні жытнёвай саломы. І які эффект! Чорны лакаваны кувэрак, аздоблены залацістым узорам, зіхаціць і пераліваецца, быццам сонечны прамень ударыўся аб яго паверхню і рассыпаўся дробнымі іскрамі.

Просты матэрыял саломка, але ж рукі, што твораць з яе гэтыя шэдэўры — рукі сапраўдных майстроў.

НАМ не ўсё роўна, што было да нас, мы не абыхавы да таго, што будзе пасля нас. Мы жывём у век развітай тэхнікі, але з цікавасцю разглядаем рэчы, знойдзеныя ў старажытных Бярэсці — гэта ж наша гісторыя, мы яе вывучаем і зберагаем. Як прыемна, калі нашы кватэры ўпрыгож-

У Мінску ў Палацы мастацтва адкрылася Трэцяя міжклубная выстаўка мастацкай фатаграфіі «Фотаграфіка-75», арганізаваная клубам фотаамацараў «Мінск». Каля трохсот аўтараў, якія працуюць у тэхніцы фатаграфіі, прysłалі на выстаўку больш як 1 100 работ. У выстаўцы прынялі ўдзел фотаклубы Віцебска і Мінска, Магілёва і Рыгі, Горкага і Мурманска—ўсяго з васьмідзiesiąці трох гарадоў Савецкага Саюза. Удзельнічаюць у выстаўцы і два зарубежныя фотаклубы — з Патсдама [Германская Дэмакратычная Рэспубліка] і з Іспанскага горада Памплона. Разнастайная тэматыка і тэхніка выканання фатаграфій. На выстаўцы прадстаўлены партрэты нашых сучаснікаў, пейзажы, жанравыя сцэнікі. Цікаваць да выстаўкі велізарная. Таму пасля закрыцця выстаўкі з Мінска адправіцца ў падарожжа па гарадах Беларусі і іншых рэспублік краіны.

НА ЗДЫМКАХ: «Мац» Г. БЯЛІЦКАГА [Віцебск]; «Паўночнае золата» Г. ДРУКАВА [Харкаў]; «Літоўскі матыў» З. БУЛГАКАВАСА [Алітус].

«ЗАЛАТЫ ЗУБР» — БАКСЁРАМ ГРОДНА

Сустрэчы спартсменаў Беларускага ваяводства ПНР і Гродзенскай вобласці традыцыйныя. Вось і нядаўна зборная каманда Гродзенскай вобласці па боксу пабывала ў гасцях у польскіх сяброў, дзе ўдзельнічала ў III міжнародным турніры на прыз «Залаты зубр».

Як жа праходзілі паядынкі? У фінал выйшлі 6 баксёраў Гродна. Лёгка і ўпэўнена пераіграў Яна

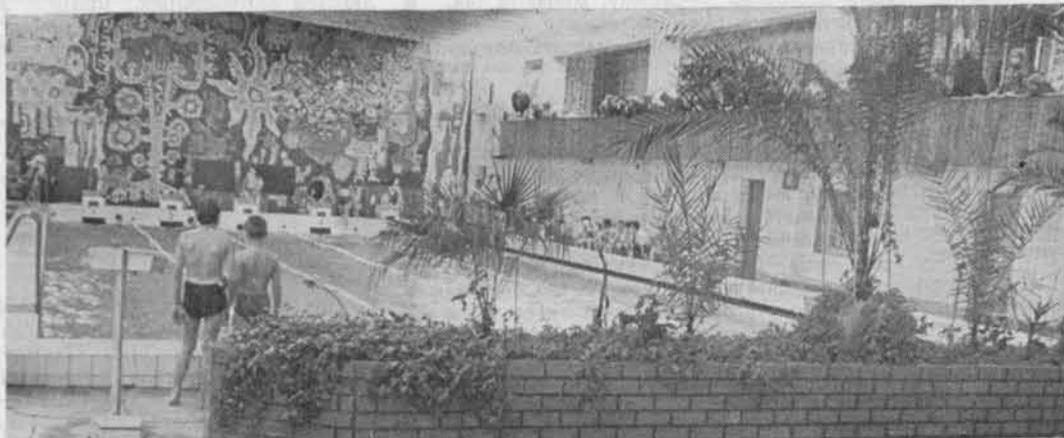
Лясковіча неаднаразова чэмпіён БССР Уладзіслаў Пралоўскі. Перамогі ў фінале атрымалі Аляксандр Карпаў і Мікалай Ткачоў.

Асаблівую сімпатыю заваяваў у польскіх гледачоў выкладчык Гродзенскага педінстытута цяжкавагік Дзмітрый Ціхамолаў. Фінальны бой з кандыдатам у алімпійскую каманду ПНР Стані-

славам Бабарыкам Ціхамолаў выйграў з яўнай перавагай.

Чатыры першыя, два другія і тры трэцяя месцы заваяваны баксёрамі Гродна, а галоўнае — прыз «Залаты зубр».

З візітам у адказ баксёры Польшчы прыбудуць у Гродна ў маі на традыцыйны мемарыял Героя Савецкага Саюза Віктара Усава.

У плавальным басейне «Янтарны» Мінскага аўтазавода створана 65 аздарэўленчых і 20 вучэбна-спартыўных груп, у якіх займаецца больш як 1 600 чалавек. НА ЗДЫМКУ: у плавальным басейне «Янтарны».

НА ЛЕВЫМ БЕРАЗЕ ПРЫПЯЦІ

[Заканчэнне.

Пачатак на 6-й стар.]

— Потым тут недалёка, ля возера Ліцвін, таксама стаянку знайшлі. Школьнікі навяла на след. Наша зямля — уга! — колькі ўсяго хавае!

Гляджу пад ногі. Мо той вугольчык з дагістарычнага вогнішча? З тых часоў, калі ў наваколлі палявалі на мамантаў, з іх касцей будавалі жыллё, скурамі накрывалі. А недзе паблізу (паблізу, мусіць, усё ж па цяперашніх мерках) ішла мяжа чарвога абледзянення. Не, навошта тыя дарэмныя позіркы на вугольчык? Тут ёсць на што глянуць і без яго.

— Вось у гэтай камяніцы адразу пасля Кастрычніка зрабілі школу. Цяпер тут толькі музычная месціца. А новую, сярэдняю, паглядзіце там, крыху далей. Ото дарога, пра якую вы пыталіся. Ну, дзе Ганна Чарнушка з бацькам і мачыхай едзе перад вяселлем на кірмаш...

«Што гэта была за дарога, — піша Іван Мележ, — незвычайная, дзіўная, не падобная на ўсе іншыя дарогі ў балотнай старане! Паволі паварочваючы, яна ішла ўніз і ўніз, абрэзаная з бакоў двума глыбокімі раўчыкамі, па якіх дажджлівымі днямі раўлі патокі вады. Разам з тым як дарога спадала глыбей і глыбей, абпал яе раслі і раслі горы з размытымі дажджом берагамі, з дрэвамі, што віселі, выстаўляючы карэньне». Пакуль мы любімся гэтай «горнай» дарогай, па яе бруку імкліва праносяцца матацыклы, легкавыя аўтамабілі.

Як пра любімую зямлячку, рэальную асобу, гаворым пра Ганну, народжаную талентам пісьменніка. Недзе тут, на плошчы, стаяў воз Чарнушкаў з няхітрым вясковым таварам. Мясцэчка, увогуле, акрамя звычайных, мела вялікі штогадовы кірмаш, на які з'язджаліся за 100 верст. І вельмі ж славілася мясцовая кераміка. Нездарма так трымцела мачыха, кідаючы позіркы на чырвоныя

гаршкі, макатры, міскі.

У школьным краянаўчым музеі акуратна сабраны рэчы — сведкі мінуўшчыны. Тут і сістэматызаваныя знаходкі археалагічных экспедыцый, і адыходзячыя ў нябыт прылады працы і побыту — адных газавых лямп, цэлая калекцыя. А гліняныя чарапкі могуць расказаць амаль пра ўсе эпохі, пра вечнае імкненне людзей да прыгажосці, да ўдасканалення свайго майстэрства.

Дзеці вывучаюць тут гісторыю не толькі па падручніках. Справаздачы і дзённікі юных турыстаў падрабязна расказваюць пра наваколле, пра мясцовых жыхароў — герояў ваіны і працы. Хлопчыкі і дзяўчынкі дасціпна апісваюць свае прыгоды, марыць аб будучых прафесіях і занятках. Стэнд у школьным вестыбюлі расказвае пра выпускнікоў мінулых год. Нічога незвычайнага, тыповы лёс сучасных юнакоў і дзяўчат. Працуюць у роднай вёсцы, у гарадах і на будоўлях, сталі дзяржаўнымі і партыйнымі дзеячамі, настаўнікамі і вучонымі...

Дык што ж так цягне мяне ў вёсачку на левым беразе Прыпяці? Прыгожыя краявіды? Кафэ, дзе пасля работы калгаснікі п'юць піва з вэнджанай рыбай, у каторы раз разглядаючы драўлянае панно — сцэну палявання на маманта? Можна, гаваркія добразычлівыя людзі? Я думала аб гэтым, няспешна мераючы тыя паўтара кіламетра, што аддзяляюць цяпер Юравічы ад рэчкі. Гляджу на развітанне з акенца «Ракеты». Высокі бераг на павароце крута зрэзаны вадою. Выразна бачны кантрастныя слаі глебы — белы пясок, чорны торф. А ці не так і Юравічы працягваюць для мяне гісторыю Бацькаўшчыны — ад стаянкі першабытнага чалавека, руін езуцкай мліці на ўзгорку да паслякастрычніцкіх сацыяльных змяненняў у вёсцы і яе сённяшняга дня?

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

СКАРГА НА ДЗІКОЎ

Авіатары звярнуліся ў Міністэрства лясной гаспадаркі БССР са скаргаю... на дзікоў. Выявілася, што гэтыя жывёліны ствараюць пагрозу бяспецы палётаў.

Дзікі «атакуюць» аэрадромы па начах. Налёты ўчыняюцца, як правіла, статнамі з 50 і больш жывёлін. Нават пражэктары, страляба з ракетніц і ўдары па рэйцы іх не адпужваюць.

У апошнія гады колькасць дзікоў у рэспубліцы павялічылася. Міністэрства лясной гаспадаркі БССР у гэтым сезоне ўпершыню ўвяло дыферэнцыраванае паляванне. У раёнах, дзе дзічыны развіваюцца шмат, выдадзена больш ліцэнзій на адстрэл, а ў некаторых — паляванне забаронена або зведзена да мінімуму. Такія меры, як мяркуюць спецыялісты, дадуць магчымасць прывесці колькасць ляснога насельніцтва да мэтазгодных памераў.

ГУМАР

Начальнік прыйшоў на абед да служачага свайго фірмы. Яму адчыніла дзверы жанчына.

— Гэта ваша жонка? — ціхенька спытаў начальнік.

— Хіба я наняў бы такую непрыгожую служанку? — змрочна адказаў гаспадар.

Шатландзец расказвае прыяцелю:

— Ведаеш, учора я атрымаў пісьмо ад брата з Аўстраліі. Дваццаць гадоў ён мне не пісаў...

— І як у яго справы?

— Не ведаю. Пісьмо было даплатное, і я адмовіўся яго прыняць.

У рэстаране дзяўчына закурае цыгарэту. Бабуля, якая сядзіць побач, з'едліва кажа:

— Вам не перашкодзіць, калі я буду есці біфітэкс?

— Ніколі, — адказвае дзяўчына. — Вядома, пры ўмове, што вы не будзеце заглушаць аркестр.

Шатландзец Маккормік разрэзаў руку і вымушаны быў звярнуцца да хірурга, які наклаў на рану тры швы і сказаў, што аперацыя каштуе два фунты стэрлінгаў.

— Слава богу, — сказаў абураны Маккормік, — што вы не мой кравец!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97, 33-15-15.